

KOMISJA NADZORU FINANSOWEGO

Warszawa, dnia 25 lutego 2011 r.

L. dz. DOK/WPR/10735/2013/10/111/LS

(przy udzielaniu odpowiedzi prosimy powołać się na w/w sygn.)

Szanowny Pan
Krzysztof Pietraszkiewicz
Prezes Związku Banków Polskich
ul. Kruczkowskiego 8
00-380 Warszawa

L. dz. DOK/WPR/10735/2013/10/111/LS

W odpowiedzi na pismo Związku Banków Polskich o sygn. JB/3010-1307/2010, po przeanalizowaniu podniesionych w nim uwag, przedstawiam następujące stanowisko Urzędu Komisji Nadzoru Finansowego (UKNF) w sprawie.

Na wstępie należy zaznaczyć, iż oczekiwania wyrażone przez UKNF w piśmie z dnia 28 lipca 2010 r. (sygn. DOK/WPR/737/50/1/10/LS) kierowanym do banków dotyczyły umów rachunków bankowych, których posiadaczami są osoby posiadające status konsumenta w rozumieniu art. 22 (1) ustawy z dnia 23 kwietnia 1964 roku kodeks cywilny (Dz. U. nr 16, poz. 93, z późn. zm., dalej „k.c.”). Ochrona interesów nieprofesjonalnych odbiorców usług finansowych, w tym posiadaczy rachunków bankowych, pozostaje bowiem w orbicie szczególnego zainteresowania nadzoru. Ponadto należy wskazać, że przedmiotem rzeczonoego pisma było przede wszystkim zagadnienie wpłaty lub wypłaty dokonywanej przez posiadacza

rachunku na jego własny rachunek a nie rozliczenia pieniężne. Przekazane stanowisko Związku Banków Polskich tylko częściowo odnosi się więc do tego zagadnienia.

Urząd Komisji Nadzoru Finansowego przyjmuje również do wiadomości podnoszone przez ZBP trudności w sferze organizacyjnej, czy koszty ponoszone z tytułu obsługi bilonu. Jednakże okoliczności te, chociaż są istotne, to nie mogą uzasadniać naruszania praw posiadaczy rachunków. Należy podkreślić, iż profesjonalny przedsiębiorca jakim jest bank, oferując prowadzenie rachunków w walucie obcej musi liczyć się z wolą dokonywania przez posiadaczy rachunków bankowych gotówkowych wpłat i wypłat w tej walucie. Ponadto, jak słusznie zauważył ZBP, ewentualne problemy, jakie mogą pojawić się w tym zakresie dotyczą przedsiębiorców prowadzących działalność gospodarczą, która nierozzerwalnie jest związana z wykorzystywaniem bardzo dużych ilości bilonu. Stanowisko zaprezentowane przez UKNF dotyczyło zaś jedynie rachunków prowadzonych przez konsumentów, w przypadku których z zasady nie występują sytuacje posługiwania się dużymi ilościami bilonu.

W wyniku przeprowadzenia dodatkowych analiz prawnych oraz konsultacji z Urzędem Ochrony Konkurencji i Konsumentów, Urząd Komisji Nadzoru Finansowego podtrzymuje swoje uprzednio wyrażone stanowisko w następującym zakresie:

a). Praktykę polegającą na pobieraniu przez bank dodatkowej prowizji za wpłatę środków pieniężnych przez posiadacza rachunku bankowego, który jest konsumentem w rozumieniu art. 22(1) k.c., na swój rachunek w bilonie w złotych polskich, w sytuacji gdy bank nie pobiera takiej prowizji za wpłatę w banknotach lub pobiera niższą prowizję za wpłatę w banknotach, należy uznać co do zasady za naruszającą interesy konsumentów.

Podstawowym elementem umowy rachunku bankowego określonym w art. 725 jest zobowiązanie banku do przechowywania środków pieniężnych posiadacza rachunku. Z obowiązkiem przechowywania środków pieniężnych posiadacza rachunku, nierozzerwalnie łączy się obowiązek banku „przyjmowania” środków pieniężnych na rachunek posiadacza¹. Zgodzić należy się z poglądem wyrażonym przez doktrynę prawa, iż: „*obowiązek banku przyjmowania wpłat na rachunek bankowy oznacza, iż bank nie może odmówić przyjęcia środków pieniężnych wpłacanych na rachunek kontrahenta. Bez znaczenia jest, kto i na jakiej*

¹ Tak W. Pyzioł, „Prawo zobowiązań – część szczegółowa”, pod redakcją J. Panowicz – Lipskiej, w Systemie Prawa Prywatnego, tom 8, CH Beck, Warszawa 2004, str. 350. Podobnie M. Zychowicz, „Komentarz do kodeksu cywilnego. Księga trzecia. Zobowiązania”, tom 2, LexisNexis, Warszawa 2006, str. 362; L.Ogiegło, „Kodeks cywilny. Komentarz do artykułów 450 – 1088”, pod redakcją K. Pietrzykowskiego, tom 2, CH Beck, Warszawa 2005, str. 550.

podstawie dokonuje wpłaty oraz czy wpłata następuje w formie gotówkowej czy bezgotówkowej.²”

UKNF podtrzymuje swoje uprzednio zajęte stanowisko, iż w sprawie ma zastosowanie art. 66 ustawy prawo bankowe, który stanowi, iż: „banki są obowiązane przyjmować wpłaty gotówkowe na rachunki bankowe oraz przeliczać i sortować banknoty i monety pochodzące z tych wpłat”. Ustawa prawo bankowe podkreśla więc jednoznacznie, że banki mają obowiązek przyjmowania wpłat gotówkowych, co oczywiście również w bilonie („monety pochodzące z tych wpłat”). Zgodzić należy się z poglądami prezentowanymi w doktrynie, że treść art. 66 ustawy prawo bankowe dotyczy oprócz rozliczeń pieniężnych (które nie są przedmiotem niniejszego wystąpienia) także wypłat posiadaczowi rachunku realizowanych w wykonaniu wynikającego z art. 726 k.c. obowiązku zwrotu środków przez bank oraz wpłat w wykonaniu określonego w art. 725 k.c. obowiązku przechowania środków pieniężnych³.

Dodatkowo z art. 31 i 32 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. o Narodowym Banku Polskim (tekst jednolity z 2005 r. Nr 1 poz. 2 z późn. zm.)⁴ wynika, że brak jest podstaw dla przyjmowania jakiegokolwiek odmiennego traktowania przez banki monet waluty narodowej w stosunku do banknotów. Banknoty oraz monety (tj. złote i grosze) są równoprawnymi środkami płatniczymi na terenie Polski.

Podobne stanowisko w sprawie zajął Prezes Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów. Wyrazem tego stanowiska jest między innymi:

- decyzja z dnia 12 września 2008 roku kończąca postępowanie DDK-61-7/08/JO w sprawie naruszenia zbiorowych interesów konsumentów przez Bank Zachodni WBK S.A. Prezes UOKiK uznał za naruszającą zbiorowe interesy konsumentów praktykę polegającą na pobieraniu opłaty za wpłaty w bilonie w walucie polskiej powyżej 50 sztuk w wysokości 0,5% wpłacanej kwoty (min. 10 zł); oraz

² W. Pyziół, „Prawo zobowiązań – część szczegółowa”, pod redakcją J. Panowicz – Lipskiej, w Systemie Prawa Prywatnego, tom 8, CH Beck, Warszawa 2004, str. 350

³ M. Porzycki „Komentarz do art. 65 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. Prawo bankowe (Dz.U.02.72.665)” [w:] F. Zoll (red.), A. Adamek, K. Bitner-Przybylska, M. Brożyna, M. Chudzik, A. Frań, I. Karasek, K. Kohutek, K. Korus, R. Kwaśnicki, J. Lachner, J. Molis, M. Olczyk, K. Płończyk, P. Podlasko, M. Porzycki, A. Rataj, D. Rogoń, M. Rusinek, M. Spyra, T. Spyra, S. Szuster, P. Tereszkiwicz, A. Waclawik, F. Wejman, M. Wyrwiński. Prawo bankowe. Komentarz, Tom I i II, Zakamycze, 2005.

⁴ Art. 31 ustawy o Narodowym Banku Polskim stanowi, iż: „znakami pieniężnymi Rzeczypospolitej Polskiej są banknoty i monety opiewające na złote i grosze”. Art. 32 ustawy o Narodowym Banku Polskim stanowi, iż: „znaki pieniężne emitowane przez NBP są prawnymi środkami płatniczymi na obszarze Rzeczypospolitej Polskiej”.

- decyzja z dnia 14 listopada 2008 roku kończąca postępowanie DDK – 61 – 6/08/JO w sprawie naruszenia zbiorowych interesów konsumentów przez ING Bank Śląski S.A. Prezes UOKiK uznał za naruszającą zbiorowe interesy konsumentów praktykę polegającą na pobieraniu opłaty za wpłaty w bilonie powyżej 100 sztuk dziennie w wysokości min. 0,5% wpłacanej kwoty i 3 zł.

b). Praktykę polegającą na pobieraniu przez banki dodatkowej prowizji za wypłatę środków pieniężnych czy to w bilonie czy to w banknotach waluty polskiej z rachunku bankowego jego posiadacza, który jest konsumentem w rozumieniu art. 22 (1) k.c., w przypadku, gdy za prowadzenie rachunku pobierana jest już opłata, należy uznać co do zasady za naruszającą interesy konsumentów.

Art. 726 k.c. stanowi, iż: „Bank może obracać czasowo wolne środki pieniężne zgromadzone na rachunku bankowym z obowiązkiem ich zwrotu w całości lub w części na każde żądanie, chyba że umowa uzależnia obowiązek zwrotu od wypowiedzenia”. Oznacza to, iż na banku spoczywa również obowiązek zwrotu w całości lub w części na każde żądanie, tzn. w każdym czasie środków pieniężnych powierzonych na przechowanie. Przy czym jako zwrot środków należy rozumieć ściśle wypłatę ich w gotówce, gdzie skuteczność takiego roszczenia mogą ograniczyć jedynie przepisy szczególne⁵.

W sytuacji w której bank pobiera już opłatę za prowadzenie rachunku bankowego to naliczanie dodatkowych opłat za wypłaty gotówkowe (czy to w bilonie czy banknotach) należy uznać za niedopuszczalne, gdyż czynności te zostały już ryczałtowo uwzględnione w opłacie za prowadzenie rachunku. Stanowisko takie zajmuje również Urząd Ochrony Konkurencji i Konsumentów. Znalazło ono już także swoje odzwierciedlenie w orzecznictwie Sądu Ochrony Konkurencji i Konsumentów, który uznał takie postanowienia za niedozwolone postanowienia umowne (zob. sprawy XVII Amc 93/04 oraz XVII Amc 30/05).

Należy wskazać, że powyższe uwagi co do zasady nie odnoszą się do rachunków bezpłatnych.

c). Praktykę banków polegających na uniemożliwianiu lub ograniczaniu możliwości wypłaty środków z rachunku bankowego jego posiadacza, który jest konsumentem w rozumieniu art. 22(1) k.c., w bilonie waluty obcej lub określonych nominałach banknotów walutach obcej, należy uznać co do zasady za naruszającą interesy konsumentów.

⁵ Tak: W. Pyziół, „Prawo zobowiązań – część szczegółowa”, pod redakcją J. Panowicz – Lipskiej, w Systemie Prawa Prywatnego, tom 8, CH Beck, Warszawa 2004, str. 359; M. Zychowicz, „Komentarz do kodeksu cywilnego. Księga trzecia. Zobowiązania”, tom 2, LexisNexis, Warszawa 2006, str. 364.

Praktyka taka występuje najczęściej w postaci odmowy wypłaty określonych nominałów banknotów i bilonu w walucie rachunku, przy jednoczesnym oferowaniu wypłaty tej kwoty w złotych, jednak po przeliczeniu na złote po kursie zawierającym marżę banku. Niektóre banki bowiem bądź to w ogóle nie prowadzą obsługi gotówkowej w określonych nominatach, bądź odmawiają wypłaty w przypadku braku określonych nominałów. Praktykę taką uznać należy za niedopuszczalną. Jak wskazano powyżej możliwość żądania zwrotu przechowywanych środków należy do istoty uprawnień posiadacza rachunku bankowego. Skoro zaś bank oferuje rachunek bankowy w danej walucie to za uzasadnione należy uznać oczekiwanie konsumentów, że będą mogli wypłacić środki z takiego rachunku również w takiej walucie. Biorąc zaś pod uwagę, że dokonując przeliczenia wartości wyrażonych w walutach obcych, w przypadku braku nominału walut lub bilonu w banku, bank stosuje kurs kupna obowiązujący w banku, który zawiera z reguły dość wysoką marżę (spread), praktyka taka musi zostać uznana za niedopuszczalną. Stanowisko takie potwierdził również Urząd Ochrony Konkurencji i Konsumentów.

Należy wskazać, że powyższe uwagi co do zasady nie odnoszą się do wypłat dokonywanych z rachunków lokat bankowych, gdy wypłata jest dokonywana przed upływem terminu określonego w umowie.

d). Praktykę banków polegającą na pobieraniu prowizji za wypłatę środków z rachunku bankowego jego posiadacza, który jest konsumentem w rozumieniu art. 22 (1) k.c., dokonywanej w bilonie lub banknotach waluty obcej, w przypadku gdy za prowadzenie rachunku pobierana jest opłata, należy uznać co do zasady za naruszającą interesy konsumentów.

Do umów rachunku bankowego prowadzonych w walucie obcej zastosowanie tak jak do wszystkich innych umów rachunku bankowego ma art. 726 k.c. W związku z tym podkreślić należy, że do istotnych uprawnień posiadacza rachunku należy możliwość żądania zwrotu swoich środków przechowywanych przez bank. W sytuacji w której bank pobiera opłatę za prowadzenie rachunku a jednocześnie pobiera prowizję za wypłatę środków z tego rachunku, pobiera dwie opłaty z tego samego tytułu, ograniczając jednocześnie dostęp konsumenta do środków zgromadzonych na rachunku. Patrz także uzasadnienie zawarte w pkt. b). niniejszego pisma.

e). Uniemożliwianie lub ograniczanie możliwości dokonywania wpłaty w bilonie na rachunek jego posiadacza prowadzony w walucie obcej oraz pobieranie przez banki prowizji za wpłatę środków na rachunek jego posiadacza w bilonie w walucie obcej.

Po przeanalizowaniu stanowiska Związku Banków Polskich Urząd Komisji Nadzoru Finansowego pragnie wskazać, iż można przychylić się do stanowiska, że co do zasady dopuszczalność odmowy przyjmowania wpłat w bilonie na rachunki w walutach obcych uzależniona jest przede wszystkim od ukształtowania umów zawartych przez banki z konsumentami. Nie mniej jednak organ nadzoru zwraca uwagę, że postanowienia indywidualnych umów mogą być przedmiotem analizy pod kątem przepisów o niedozwolonych postanowieniach umownych, z uwzględnieniem kontekstu umowy i całokształtu stosunku prawnego.

Przekazując powyższe stanowisko Urząd Komisji Nadzoru Finansowego wyraża nadzieję, iż powyższe uwagi ułatwią bankom prawidłową realizację obowiązków związanych z prowadzeniem na rzecz konsumentów rachunków oszczędnościowo – rozliczeniowych.

DYREKTOR ZARZĄDZAJĄCY
Pion Polityki Rozwoju Rynku Finansowego
i Polityki Międzysektorowej

Adam Płociński